

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Реброва Анастасія Юріївна

УДК: 339.92:656.2 (477)

**СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В
УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Автореферат
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Українській державній академії залізничного транспорту Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
Дейнека Олександр Георгійович,
Українська державна академія залізничного транспорту, завідувач кафедри менеджмент на транспорті.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Пашенко Юрій Євгенович
Національний авіаційний університет,
професор кафедри економіки;

кандидат економічних наук, доцент
Гненний Микола Васильович,
Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. В. Лазаряна, завідувач кафедри економіки та менеджменту.

Захист відбудеться «___» _____ р. о ___ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.820.05 в Українській державній академії залізничного транспорту за адресою: м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7, ауд. 3.501.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Української державної академії залізничного транспорту за адресою: 61050, м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7, ауд. 2.209.

Автореферат розісланий «___» _____ 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. В. Чорнобровка

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Залізничний транспорт України як основа транспортної інфраструктури держави має виняткове значення у створенні умов сталого зростання національної економіки, а також забезпечення лідерства України у світовій економічній системі.

Головний принцип подальшого функціонування залізничного транспорту України – збереження і збільшення нинішнього потенціалу національної залізничної системи, зміцнення позицій на національному і міжнародному ринку транспортних послуг, розвиток транзитних перевезень, уніфікація перевізного процесу, удосконалення тарифної політики з метою входження до єдиної транспортної системи Європи.

Економічні підходи до розробки механізму інтеграційних процесів відображені у працях вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як В.В. Вольський, А.П. Кіреєв, Ю.Г. Козак, П.Х. Ліндерт, Л.І. Піддубна, А.С. Філіпенко та інші.

Стратегію розвитку інтеграційних процесів на залізничному транспорті та сучасні економічні проблеми в умовах реформування досліджували такі провідні вчені, як О.О. Бакаєв, М.Г. Белінська, П.Ю. Беленький, В.В. Біліченко, М.В. Гненний, О.Г. Дейнека, В.Л. Дикань, Г.М. Кирпа, О.Г. Кірдіна, Н.М. Колесникова, Ю.Ф. Кулаєв, А.М. Новікова, Ю.Є. Пашенко, П.І. Підлісний, Л.О. Позднякова, Є.М. Сич, Н.В. Чебанова, М.М. Чеховська, В.В. Чорний та інші.

Разом з тим, не дістали висвітлення принципово важливі науково-практичні питання інтеграційних процесів на залізничному транспорті; остаточно не визначено місця, а також недостатньо обґрунтовані та проаналізовані основні напрямки розвитку залізничного транспорту та його позиціонування на ринку транспортних послуг в умовах формування конкурентного середовища. Відчувається нагальна потреба щодо розробки стратегічних напрямків розвитку транспорту на європейському просторі. Зазначені аргументи визначають актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, зумовлюють його логіку та структуру, мету і завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана як ініціативна відповідно до Транспортної стратегії України на період до 2020 року, відповідає цілям Концепції Державних програм реформування та підвищення конкурентоспроможності національної економіки на 2007-2015 рр., Стратегії економічного і соціального розвитку України на 2004-2015 рр. «Шляхом європейської інтеграції», Програмі економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» і Концепції державної програми реформування залізничного транспорту.

Основні положення дисертаційної роботи були складовою госпрозрахункових науково-дослідних робіт кафедри «Менеджмент на транспорті» Української державної академії залізничного транспорту:

- «Розробка методики визначення плати за надання Донецькою залізницею ниток графіку компаніям-операторам перевезень» (ДР № 0111U007222), де в першому розділі дисертаційної роботи визначені економічні передумови для внутрішньогалузевої конкуренції за різних моделей організації залізничних систем (розділ 1.1);

- «Розробка методики розрахунку собівартості перевезення вантажів методом одиничних розрахункових ставок» (ДР № 0111U006240), для підготовки підрозділу 2.4 «Узагальнений аналіз основних фінансових показників роботи Донецької залізниці» за період з 2006 по 2009 роки.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є систематизація теоретичних та методичних підходів щодо формування і використання стратегічних напрямків розвитку інтеграційних процесів залізничного транспорту.

Реалізація мети зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- удосконалити наукові підходи щодо розробки стратегії розвитку залізничного транспорту України;

- удосконалити наукові підходи до механізму розробки конкурентних позицій залізничного транспорту на внутрішньому та зовнішньому ринках;

- розвинути та доповнити напрямки розвитку залізничного транспорту в умовах інтеграції до міжнародних транспортних коридорів (МТК) в контексті уніфікації перевізного процесу;

- конкретизувати проблеми стратегічних напрямків розвитку залізничного транспорту і виділити основні складові та завдання щодо їх реалізації;

- запропонувати логіко-ймовірну модель оцінки відносних значень ризику небажаних загроз втрати транзитних потоків з варіантами їх подолання;

- розвинути та запропонувати науково-практичні підходи щодо удосконалення тарифної політики залізничного транспорту України за допомогою виділення трьох основних зон державного регулювання;

- запропонувати створення в структурі «Укрзалізниці» операторської мультимодальної компанії (ОМК) та відповідних мультимодальних центрів.

Об'єкт дослідження – процес стратегічного розвитку інтеграції залізничного транспорту України в умовах реформування.

Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні положення щодо удосконалення стратегічних напрямків розвитку інтеграційних процесів на залізничному транспорті України.

Методи дослідження. Для досягнення встановлених у дисертаційній роботі мети та завдань використовувались такі методи дослідження: метод *логічного узагальнення* – для уточнення сутності поняття «стратегія», визначення етапів розробки та критеріїв її оцінки (під.1.1); *діалектичний, системний, абстрактно-логічний, історико-еволюційний* – для узагальнення зарубіжного та вітчизняного досвіду формування стратегії розвитку залізничного транспорту (під.1.3); *статистичний аналіз* – для аналізу діяльності залізничного транспорту України (під. 2.1); *методи прогнозування* – для визначення майбутніх обсягів транзитних вантажопотоків (під.3.2); *метод логіко-ймовірного моделювання* - для виявлення загроз втрати транзитних потоків (під. 3.3); *графічний метод* – для наочного оформлення результатів дослідження (під. 1.1-3.4).

Інформаційну базу дослідження склали національні закони та нормативно-правові акти, міжнародні та державні галузеві нормативно-правові документи, статистичні матеріали Державної адміністрації залізничного транспорту України, Донецької залізниці та Держкомстату України, наукові праці вітчизняних та

зарубіжних фахівців з питань розробки та удосконалення стратегії розвитку залізничного транспорту, матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна одержаних результатів. Найбільш важливі результати дослідження, що містять елементи наукової новизни, полягають у такому:

удосконалено:

– наукові підходи щодо розробки стратегії розвитку залізничної галузі України, які, на відміну від існуючих, враховують поєднання стратегій маркетингу та менеджменту в залізничній галузі та передбачають визначення стратегічних напрямків розвитку інтеграційних процесів;

– наукові підходи до механізму розробки конкурентних позицій залізничного транспорту на внутрішньому та зовнішньому ринках з виділенням трьох позицій: «тимчасової монополії» в середині залізничної галузі (посилення процесів інтеграції між монопольним та конкурентним середовищем); «потенційно-конкурентною» – на національному ринку та «посиленою конкурентністю» – на міжнародному ринку перевезень. На відміну від існуючих, вони більш точно описують розвиток співпраці та партнерського підходу у функціонуванні залізничного транспорту, що сприятиме виходу на новий конкурентний рівень розвитку залізничної галузі та прискоренню інтеграції до Європейської транспортної системи;

– стратегічні напрямки розвитку залізничного транспорту з виділенням основних складових та завдань, які доповнюють відповідні положення існуючої Стратегії розвитку залізничного транспорту України за рахунок удосконалення структури управління;

дістали подальшого розвитку:

– логіко-ймовірна модель оцінки відносних значень ризику небажаних загроз втрати транзитних потоків з варіантами їх подолання, яка доповнює основні групи факторів (зовнішні – зміна кон'юнктури, трансформація та інтеграція міжнародної транспортної системи; внутрішні – технічна зношеність, рівень інвестиційної привабливості, недосконалість тарифної системи) загроз втрати транзиту за умов розвитку інтеграційних процесів у світовій транспортній системі та реформування залізничного транспорту України;

– науково-практичні підходи щодо удосконалення тарифної політики залізничного транспорту України за допомогою виділення трьох основних зон державного регулювання: вантажних та пасажирських, змішаних (мультиmodalних) та транзитних перевезень. Зазначене на відміну від існуючого дає змогу раціонально поєднати інтереси учасників перевізного процесу на міжнародному та національному рівнях, уніфікувати тарифну політику України та підвищити ефективність роботи всієї транспортної галузі з урахуванням розвитку інтеграційних процесів у галузі, проведенням реформування та акціонування залізничного транспорту України;

– пропозиції створення в структурі «Укрзалізниці» операторської мультиmodalної компанії (ОМК), яка передбачає здійснення мультиmodalних (переважно залізнично-водних) перевезень. Зазначене передбачає створення зокрема оптимальної наскрізної тарифної ставки по всій логістично-транспортній схемі руху вантажу, що знижує витрати та доповнює основні завдання ОМК. Обґрунтовано необхідність створення операторського мультиmodalного центру (ОМЦ) на базі

Донецької залізниці, яка має найбільш інтенсивний розвиток інтеграційних процесів.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність одержаних результатів дослідження полягає в можливості використання вищим керівництвом Міністерства інфраструктури України та «Укрзалізниця» описаних процесів і методів застосування запропонованих науково-методичних підходів до проведення відповідних заходів щодо підвищення конкурентоспроможності залізничного транспорту. Це дозволить сформувати відповідний стратегічний вектор у розвитку міжнародних відносин нашої країни в галузі транзиту; обґрунтувати доцільність виділення стратегічних напрямків розвитку інтеграційних процесів, головними з яких є транзитні перевезення, конкурентоспроможність залізничного транспорту на міжнародному ринку перевезень, транспортно-логістична інтеграція, уніфікація процесу перевезень та удосконалення тарифної політики щодо міжнародних перевезень.

Науково-практичні підходи щодо удосконалення тарифної політики залізничного транспорту України з виділенням трьох основних зон державного регулювання пропонується використати в роботі новоствореної Тарифної комісії «Укрзалізниці».

Розробка пропозицій передбачає створення в структурі «Укрзалізниці» операторської мультимодальної компанії (ОМК), яка має забезпечити оптимальну наскрізну тарифну ставку по всій логістично-транспортній схемі руху вантажу та доповнює основні функції новоствореного Українського транспортно-логістичного центру (УТЛЦ).

Наукові розробки та пропозиції щодо необхідності розробки стратегічних напрямків розвитку інтеграційних процесів рекомендовані для застосування в Головному комерційному управлінні «Укрзалізниці»; а деякі з них уже знайшли реалізацію на Донецькій залізниці (акти впровадження Служби комерційної роботи та маркетингу ДП «Донецька залізниця» від 28.05. 2012 р. та госпрозрахункової служби перевезень ДП «Донецька залізниця» від 16.04. 2012 р.).

Основні положення та результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі Донецького інституту залізничного транспорту під час викладання дисциплін «Стратегічний аналіз роботи підприємств залізничного транспорту», «Техніко-економічний аналіз роботи підприємств залізничного транспорту», «Проектний аналіз», «Управління проектами», «Управління потенціалом підприємства» та «Міжнародна економіка».

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним дослідженням, у якому викладені авторські методичні положення та практичні розробки. З наукових праць [1], [3], [4], [6], [7], [9], [10], опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи автора. Конкретний внесок автора у ці праці наведений в переліку основних публікацій за темою дисертації. У наукових працях, що опубліковані в співавторстві, здобувачу належать 3,3 авторських аркушів.

Апробація результатів дисертації. Результати проведених наукових досліджень та основні положення дисертації доповідалися й обговорювалися на 13 конференціях: III Міжнародній науково-практичній конференції „Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи” (Коктебель,

УкрДАЗТ, 2007); IV Міжнародній науково-практичній конференції „Проблеми та перспективи розвитку транспортних систем в умовах реформування залізничного транспорту: управління, економіка і технології» (Київ, ДЕТУТ, 2008); на Міжнародній конференції молодих учених і студентів „Інноваційні процеси економіки і соціально-економічного розвитку: вітчизняний і зарубіжний досвід” (Тернопіль, 2008); III Міжнародній науково-практичній конференції „Проблеми економіки та управління на залізничному транспорті” (Судак, ЕКУЗТ, 2008), IV Міжнародній науково-практичній конференції „Проблеми економіки та управління на залізничному транспорті” (Судак, ЕКУЗТ, 2009); V Міжнародній науково-практичній конференції „Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи” (Коктебель, УкрДАЗТ, 2009); IX Міжнародній науковій конференції „Проблеми економіки транспорту” (Дніпропетровськ, 2010); V Міжнародній науково-практичній конференції „Проблеми економіки та управління на залізничному транспорті” (ЕКУЗТ, 2010); I Міжнародній науково-практичній конференції „Україна конкурентоспроможна: інноваційні ідеї та рішення” (Донецьк, 2011); VII Міжнародній науково-практичній конференції „Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи” (Коктебель, УкрДАЗТ, 2011); XII Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених „Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання” (Донецьк, ДонНУ 2010), на III щорічній міжвузівській науково-технічній конференції «Енерго- та ресурсозберігаючі технології при експлуатації машин та устаткування» (ДонІЗТ, 2011), VIII Міжнародній науково-практичній конференції „Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи” (Коктебель, УкрДАЗТ, 2012).

Публікації. Основні положення і висновки дисертаційної роботи, всі пункти наукової новизни викладено у 22 наукових працях у фахових виданнях: 9 статей у фахових наукових виданнях, з них 3 одноосібних, 13 тез доповідей. Загальний обсяг наукових публікацій складає 4,4 авторських аркушів, з них особисто автору належить 3,3 авторських аркушів.

Обсяг та структура роботи. Дисертація містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Повний обсяг дисертації складає 262 сторінки, в т. ч. основний текст займає 193 сторінок. Матеріали дисертації проілюстровано на 33 рисунках, 41 таблицею та містять 17 додатків. Список використаних джерел налічує 173 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету та завдання дисертації, визначено об'єкт і предмет наукового дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі «**Наукові підходи до розробки стратегії залізничного транспорту**» визначено сутність поняття «стратегія» та основні етапи її розробки, удосконалено наукові підходи щодо розробки стратегії розвитку залізничного транспорту України, проаналізовано зарубіжний та вітчизняний досвід розробки та реалізації стратегії розвитку галузі залізничних перевезень.

Стратегія розвитку залізничного транспорту передбачає створення умов для модернізації, переходу на інноваційний шлях розвитку та стійкого зростання національної економіки держави, забезпечення лідерства України у світовій економічній системі, реалізації транзитного потенціалу країни, раціонального використання потенціалу свого унікального транспортно-географічного положення під впливом процесів інтеграції і зміни традиційних світових господарських зв'язків.

Основними етапами розробки стратегії розвитку є процеси вибору, оцінки, а також прийняття та реалізації стратегії (рис. 1).

Рис. 1 Основні етапи розробки стратегії розвитку

Удосконалені наукові підходи щодо розробки стратегії розвитку залізничної галузі України, які на відміну від існуючих враховують поєднання стратегій маркетингу та менеджменту в залізничній галузі та передбачають визначення стратегічних напрямків розвитку інтеграційних процесів.

Проаналізовані сучасні пріоритетні напрямки стратегічного розвитку Європейського залізничного транспорту, основними з яких є створення системи комплексного транспортного обслуговування з використанням механізмів маркетингу і інтеграція у діяльність міжнародних логістичних ланцюгів та стратегічні напрямки Стратегії розвитку залізничного транспорту України до 2020 р.

Розробці стратегічних напрямків розвитку інтеграційних процесів на залізничному транспорті присвячений другий розділ дисертаційного дослідження.

У другому розділі «**Аналіз стратегічних напрямків розвитку залізничного транспорту та його позиціонування на ринку транспортних послуг**» проаналізований сучасний стан основних показників роботи залізничного транспорту; проведена оцінка стану транзитних перевезень залізничного транспорту та ДП «Донецька залізниця»; удосконалені наукові підходи до механізму розробки конкурентних позицій залізничного транспорту України на внутрішньому та зовнішньому ринках; досліджені основні напрямки розвитку залізничного транспорту в умовах інтеграції до МТК та запропоновані сучасні підходи до уніфікації перевізного процесу.

Основним завданням інтеграції економіки України до глобального економічного простору є мобілізація транзитного потенціалу, що забезпечується вигідним географічним положенням країни.

Збільшення частки транзитних перевезень, з огляду на високий рівень їхньої

рентабельності та ефективності є головним стратегічним напрямком «Укрзалізниці».

У дисертаційному дослідженні під час проведення оцінки фактичної та порівняльної ефективності транзитних перевезень було «очищено» транзитні перевезення від загального їх обсягу та встановлено, що за 2010-2011 рр. за всіма показниками саме транзит має найбільший темп зростання у порівнянні з 2009 роком (післякризовий рік). Дані 2009 року свідчать про те, що саме завдяки високому рівню рентабельності транзитних перевезень залізничної галузі вдалося уникнути негативного впливу фінансової кризи 2008 року.

Для покращення ситуації при здійсненні транзитних перевезень у дисертаційному дослідженні були вдосконалені наукові підходи до механізму розробки конкурентних позицій залізничного транспорту України на ринку перевезень, а саме: на позиції «тимчасової монополії» в середині залізничної галузі, «потенційно-конкурентну» на національному ринку та «поширеної конкурентності» – на міжнародному ринку перевезень. Розробка даних конкурентних позицій залізничного транспорту з урахуванням розвитку інтеграційних процесів, на відміну від наявних, дозволить більш точно описати розвиток співпраці та партнерського підходу у функціонуванні залізничного транспорту, що сприятиме виходу залізничної галузі на новий конкурентний рівень розвитку та прискоренню інтеграції до Європейської транспортної системи (рис. 2).

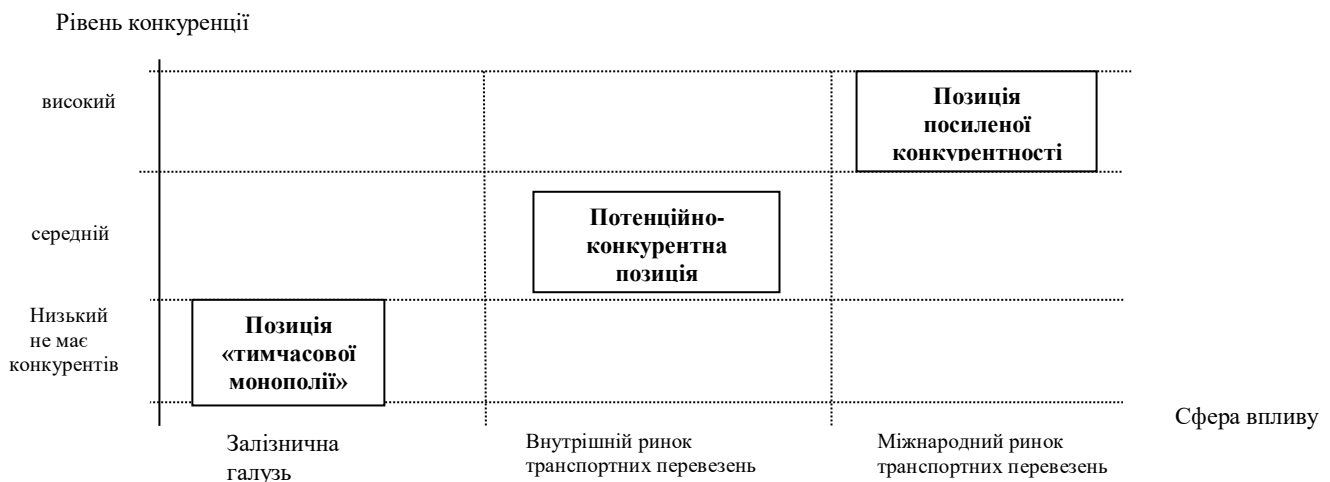

Рис. 2 Конкурентні позиції залізничного транспорту на ринку перевезень з урахуванням розвитку інтеграційних процесів

Також були розвинуті та доповнені основні напрямки розвитку залізничного транспорту України в умовах інтеграції до МТК в контексті уніфікації перевізного процесу. Що дозволило сформулювати відповідний стратегічний вектор у розвитку міжнародних відносин нашої країни в галузі транзиту; підтвердило доцільність виділення стратегічних напрямків розвитку інтеграційних процесів в умовах реформування залізничного транспорту України.

Аналіз ситуації, що склалась на залізничному транспорті, обумовлює доцільність прийняття термінових рішень щодо удосконалення стратегічних напрямків інтеграційних процесів. Саме цьому присвячений третій розділ дисертаційного дослідження.

У третьому розділі «Удосконалення стратегічних напрямків розробки

інтеграційних процесів в умовах реформування залізничного транспорту України» удосконалені стратегічні напрямки існуючої Стратегії розвитку залізничного транспорту України, сформульовані основні складові та завдання щодо їх реалізації; запропоновані наукові підходи прогнозування обсягів транзитних вантажопотоків та логіко-ймовірна модель оцінки відносних значень ризику небажаних загроз втрати транзитних потоків з варіантами їх подолання; розвинуті та запропоновані науково-практичні підходи щодо удосконалення тарифної політики з виділенням трьох зон державного регулювання, а також запропоновано створення в структурі «Укрзалізниці» операторської мультимодальної компанії (ОМК).

Під впливом глобалізаційних процесів, що відбулися у світі та формуються в усіх сферах українського суспільства, управління залізничним транспортом та стратегія його розвитку також потребують термінових суттєвих змін, відповідно до європейських та світових стандартів.

Під впливом стрімкого розвитку інтеграційних процесів у світі та курсом нашої держави були виділені стратегічні напрямки розвитку залізничного транспорту України, сформульовані основні складові та завдання щодо їх реалізації (табл. 1).

За сучасних умов реформування залізничного транспорту України найпріоритетнішим є стратегічний напрямок розвитку інтеграційних процесів (рис. 3).

До його основних складових належать: підвищення конкурентних позицій залізничного транспорту на міжнародному ринку перевезень; співпраця різних видів транспорту та розвиток комбінованих перевезень; уніфікація перевізного процесу; формування логістичних ланцюгів транспортних та вантажних потоків; удосконалення тарифної політики для підвищення привабливості залізничного транспорту як на національному, так і на міжнародному ринках транспортних перевезень; залучення додаткових обсягів транзитних вантажів.

Запропоновані наукові підходи прогнозування обсягів транзитних вантажопотоків дозволили встановити, що у майбутньому навіть за збереження сталих тенденцій розвитку сектору транзитних перевезень Донецької залізниці можна очікувати незначне, проте стабільне підвищення їх обсягів.

Запропонована логіко-ймовірна модель оцінки відносних значень ризику небажаних загроз втрати транзитних потоків з варіантами їх подолання, яка суттєво доповнює основні групи факторів загроз втрати транзиту за умов розвитку інтеграційних процесів у світовій транспортній системі та реформування залізничного транспорту України. Етапи побудови ситуативної логіко-імовірної моделі втрати транзиту наведені на рис. 4.

Розрахунки ступеня впливу загроз на ймовірність втрати транзиту (7 етап) проводились з використанням наступної формулі:

$$P(R_i) = f[P(L_j)] \quad (1)$$

де $P(R_i)$, $i=1, \dots, n$ – ймовірність виникнення загрозової ситуації;

$P(L_j)$, $j=1, \dots, k$ – ймовірність виникнення чинника.

Вони свідчать, що ситуаціями, які спричиняють найменші загрози щодо втрати транзиту, є R_2 (ситуація загрози втрати транзиту) та R_3 (ситуація потенційної

Порівняльна характеристика стратегічних напрямків існуючої Стратегії розвитку залізничного транспорту до 2020 року та запропонованих стратегічних напрямків розвитку інтеграційних процесів в умовах реформування

Існуюча Стратегія розвитку залізничного транспорту до 2020 року	Пропозиції автора щодо удосконалення стратегічних напрямків розвитку інтеграційних процесів в умовах реформування
1	2
1. Технічне переоснащення об'єктів інфраструктури залізниць та забезпечення залізниць рухомим складом вітчизняного виробництва	-
2. Удосконалення технології організації перевезень	-
3. Впровадження швидкісного руху пасажирських поїздів	-
4. Реформування галузі залізничного транспорту	-
5. Створення сприятливих умов для залучення інвестицій	-
6. Здійснення комплексу заходів щодо забезпечення безпеки руху поїздів та схоронності вантажів	-
7. Удосконалення фінансово-економічної діяльності залізниць, забезпечення її прозорості	-
8. Підвищення рівня підготовки кадрів та соціального забезпечення працівників галузі	-
9. Надання державної підтримки	-
10. Підвищення конкурентоспроможності залізниць на ринках транспортних послуг	<p>Розробка конкурентних позицій з урахуванням розвитку інтеграційних процесів:</p> <ul style="list-style-type: none"> - у середині галузі «позиція тимчасової монополії»: інтеграція монопольного стану до конкурентного; інтеграція операторів вантажних перевезень за окремими напрямками діяльності; інтеграція операторів пасажирських перевезень у приміському та регіональному сполученнях, операторів швидкісного пасажирського руху; інтеграція власників вагонного господарства та інше. - на національному ринку перевезень «потенційно-конкурентна позиція»; - на міжнародному ринку перевезень «позиція посиленої конкурентності».

1	2
<p>11. Удосконалення системи формування тарифів на послуги залізничного транспорту та впровадження ринкового механізму ціноутворення, що передбачає:</p> <p>- у сфері вантажних та пасажирських перевезень</p> <p>Основні завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) диференціювання тарифів; 2) ліквідація перехресного субсидування та впровадження дієвого механізму компенсації залізницям витрат, пов'язаних з перевезенням пільгових категорій пасажирів; 3) забезпечення самоокупності перевезень у міжнародному та міжобласному сполученнях; 4) збалансування інтересів залізниць та споживачів їх послуг шляхом установлення оптимального розміру транспортної складової в ціні продукції та рівня рентабельності перевезень. 	<p>Удосконалення тарифної політики з урахуванням розвитку інтеграційних процесів та реформуванням галузі.</p> <p>Пропонується виділення трьох зон державного регулювання.</p> <p><u>На національному ринку перевезень:</u></p> <p>Зона вантажних та пасажирських перевезень, яка разом з існуючими завданнями (1-3) повинна передбачати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - облік перспектив структурної реорганізації; - зміну форм власності; - проведення територіально-диференційованої політики. <p>Зона змішаних (мультиmodalних) перевезень, яка разом з існуючим завданням (4) повинна передбачати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розвиток співпраці між різними видами транспорту; - розробку єдиного наскрізного тарифу; - сприяння створенню мультиmodalних транспортних операторів. <p><u>На міжнародному ринку перевезень:</u></p> <p>Зона транзитних перевезень, яка повинна передбачати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - моніторинг основних напрямків руху транзитних вантажів; - надання «пом'якшувальних» коефіцієнтів та диференціацію вантажів за стратегічно важливими напрямками; - усунення політичних протиріч та митних перешкод при здійсненні транзитних перевезень; - уніфікацію тарифної політики.
<p>12. Прискорення темпів інтеграції залізничного транспорту до європейської та світової транспортної системи, що передбачає:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) налагодження тісного міжнародного економічного співробітництва; 2) впровадження принципів європейської транспортної політики; 3) ефективне використання вигідного географічного розташування України для збільшення обсягу транзитних перевезень. 	<p>Розвиток інтеграційних процесів в умовах реформування залізничного транспорту – найпріоритетніший стратегічний напрямок</p> <p>Пропоновано:</p> <ul style="list-style-type: none"> - доповнення існуючих складових (1-3) основними завданнями щодо їх реалізації (рисунок 3.1) - доповнення новими складовими та відповідними завданнями щодо їх реалізації (рисунок 3.1) з урахуванням розвитку інтеграційних процесів та реформування галузі, а саме: - співпраця різних видів транспорту та розвиток комбінованих (мультиmodalних) перевезень; - формування логістичних ланцюгів транспортних та вантажних потоків.

Рис. 3 Основні складові та завдання реалізації стратегічного напрямку розвитку інтеграційних процесів в умовах реформування залізничного транспорту України

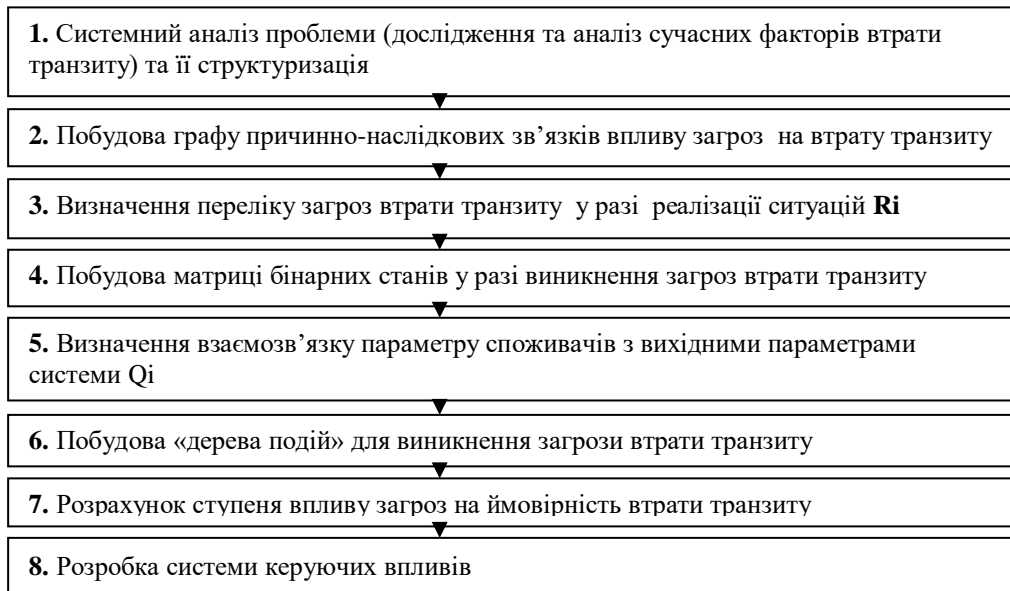

Рис. 4 Етапи побудови ситуативної логіко-імовірної моделі втрати транзиту

загрози), вірогідність їх виникнення – 2,92 та 3,85% відповідно. Найбільший вплив на втрату транзитних потоків здійснює ситуація R_5 (ситуація подальшого збільшення втрат за фактичної втрати транзиту) - (0,1703 або 17,03%).

$$P(R_5) = (0,111 * 0,333) + (0,123 * 0,333) + (0,013 * 0,333) + 0,078 + 0,0086 + 0,0014 = 0,1703$$

У подальшому вірогідність її виникнення може зрости під впливом трьох головних чинників, а саме: транспортної політики Росії, транспортної політики ЄС, політичних та технологічних недоліків України щодо транспортування транзиту. Ці чинники є реальною загрозою обсягам транзитних перевезень територією України – від зменшення до повної втрати у подальшій перспективі.

Розвинуті та запропоновані науково-практичні підходи щодо удосконалення тарифної політики на міжнародному і національному ринках з виділенням трьох зон державного регулювання: вантажних та пасажирських перевезень, змішаних (мультиmodalьних) перевезень, транзитних перевезень. Зазначене, на відміну від існуючого, дає змогу раціонально поєднати інтереси учасників перевізного процесу на міжнародному та національному рівнях, уніфікувати тарифну політику України, підвищити ефективність роботи всієї транспортної галузі з урахуванням розвитку інтеграційних процесів у галузі, проведенням реформування та акціонування залізничного транспорту України.

Для зони змішаних (мультиmodalьних) перевезень було запропоновано створення в структурі «Укрзалізниці» операторської мультиmodalьної компанії (ОМК), що передбачає здійснення мультиmodalьних (переважно залізнично-водних) перевезень. Зазначене передбачає створення зокрема оптимальної наскрізної тарифної ставки по всій логістично-транспортній схемі руху вантажу, що доповнює основні завдання ОМК. Обґрунтовано необхідність створення операторського мультиmodalьного центру (ОМЦ) на базі Донецької залізниці, яка має найбільш інтенсивний розвиток інтеграційних процесів.

Для зони транзитних перевезень були визначені стратегічно важливі напрямки

руху транзитних перевезень. Встановлено, що це маршрути 2 та 5 як для залізничного транспорту України, так і для Донецької залізниці, яка тісно співпрацює з Південною (маршрут 2) та Північ-Кавказькою залізницями (маршрут 5).

Висновки

Основні висновки результатів дослідження, полягають у такому:

1. Вивчено, систематизовано і узагальнено наукові підходи щодо розробки стратегії розвитку залізничної галузі України, які враховують поєднання стратегій маркетингу та менеджменту у залізничній галузі та передбачають визначення стратегічних напрямків розвитку інтеграційних процесів.

2. Розширено діапазон наукових підходів до розробки конкурентних позицій залізничного транспорту на внутрішньому та зовнішніх ринках з виділенням трьох позицій: «тимчасової монополії» в середині залізничної галузі (посилення процесів інтеграції між монопольним та конкурентним середовищем); «потенційно-конкурентною» – на національному ринку та «посиленою конкурентністю» – на міжнародному ринку перевезень. Вони більш точно описують розвиток співпраці та партнерського підходу у функціонуванні залізничного транспорту, що сприятиме виходу на новий конкурентний рівень розвитку залізничної галузі та прискоренню інтеграції до Європейської транспортної системи;

3. Підкреслена значущість розвитку залізничного транспорту в умовах інтеграції до міжнародних транспортних коридорів (МТК) в контексті уніфікації перевізного процесу.

4. Дослідженням встановлений перелік напрямків розвитку залізничного транспорту з виділенням основних складових та завдань, що доповнює існуючу Стратегію розвитку залізничного транспорту України за рахунок удосконалення структури управління.

5. Запропонована логіко-ймовірна модель оцінки відносних значень ризику небажаних загроз втрати транзитних потоків з варіантами їх подолання, яка доповнює основні групи факторів (зовнішні – зміна кон'юнктури, трансформація та інтеграція міжнародної транспортної системи; внутрішні – технічна зношеність, рівень інвестиційної привабливості, недосконалість тарифної системи) загроз втрати транзиту за умов розвитку інтеграційних процесів у світовій транспортній системі та реформування залізничного транспорту України;

6. Запропоновані підходи до удосконалення тарифної політики залізничного транспорту України за допомогою виділення трьох основних зон державного регулювання: вантажних та пасажирських, змішаних (мультиmodalьних) та транзитних перевезень. Це має поєднати інтереси учасників перевізного процесу на міжнародному та національному рівнях, уніфікувати тарифну політику України та підвищити ефективність роботи всієї транспортної галузі з урахуванням розвитку інтеграційних процесів, проведенням реформування та акціонування залізничного транспорту України;

7. Реалізація запропонованих пропозицій передбачає створення в структурі «Укрзалізниці» операторської мультиmodalьної компанії (ОМК), яка передбачає здійснення мультиmodalьних (переважно залізнично-водних) перевезень. Зазначене має на меті створення зокрема оптимальної наскрізної тарифної ставки

по всій логістично-транспортній схемі руху вантажу. Як наслідок очікується зниження витрат. Обґрунтовано необхідність створення операторського мультимодального центру (ОМЦ) на базі Донецької залізниці, яка має найбільш інтенсивний розвиток інтеграційних процесів.

СПИСОК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ у фахових наукових виданнях:

1. Реброва А.Ю. Дослідження напрямків підвищення конкурентоспроможності транспортних послуг / В.І. Стрілець, А.Ю. Реброва // Збірник наукових статей Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія: Економіка і управління. – К.:ДЕТУТ, 2009.- Вип. 13. –С.53-57. *(Особистий внесок: розроблені пропозиції щодо розвитку комбінованих перевезень для підвищення конкурентоздатності транспортних послуг).*

2. Реброва А.Ю. Формирование стратегических направлений развития общеевропейского рынка железнодорожного транспорта / А.Ю. Реброва // Вісник економіки транспорту і промисловості: зб. наук.-практ. статей. –Х.:УкрДАЗТ, 2009. – Вип. 28. –С.60-62.

3. Реброва А.Ю. Удосконалення нормативно-правової бази України як фактор збільшення обсягів транзитних перевезень / А.Ю. Реброва, Н.Д. Волканова // Вісник економіки транспорту і промисловості: зб. наук.-практ. статей. –Х.: УкрДАЗТ, 2009. –№ 25. – С.60-62. *(Особистий внесок: обґрунтування значення нормативно-правової бази при збільшенні обсягів транзитних перевезень).*

4. Реброва А.Ю. Економічні складові позиціонування залізничного транспорту на ринку перевезень / А.Ю. Реброва, О.Г. Дейнека //Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. – Дніпропетровськ: ДНУЗТ. – 2010. – Вип. 35. –С.223-227. *(Особистий внесок: уточнені економічні складові позиціонування залізничного транспорту на ринку перевезень).*

5. Реброва А.Ю.Український залізничний транспорт в системі Азіатсько-Європейської транспортно-логістичної інтеграції / А.Ю. Реброва // Вісник економіки транспорту і промисловості:зб. наук.-практ. статей. - Х.: УкрДАЗТ, 2010. –Вип. 32. – С.40-42.

6. Реброва А.Ю. Стратегія розвитку залізничного транспорту в умовах реалізації інтеграційного розвитку залізничної галузі / Реброва А.Ю, Зайцева К.В. // Прометей: регіон. зб. наук. праць з економіки. – Донецьк:ІЕП НАН України; ДЕГІ, 2011. – Вип. 3(36) –С.188-191. *(Особистий внесок: визначення та порівняння основних стратегічних напрямків існуючої стратегії з удосконаленою).*

7. Реброва А.Ю. Визначення чинників впливу на рівень конкурентоздатності залізничного транспорту на міжнародному ринку транзитних перевезень / А.Ю. Реброва, О.Г.Дейнека // Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. Проблеми економіки транспорту. – Дніпропетровськ: ДНУЗТ. –2011. – Вип.1(36). –С. 40-43. *(Особистий внесок: групування чинників впливу та проведення порівняльного аналізу щодо значущості кожного).*

8. Реброва А.Ю. Теоретичні та методичні підходи розробки стратегії залізничного транспорту / А.Ю. Реброва // Вісник економіки транспорту і промисловості : зб. наук.-практ. статей. – Х.:УкрДАЗТ, 2011. – Вип. 34. –С.222-228.

9. Реброва А.Ю. Удосконалення механізму транспортної логістики в умовах реформування залізничного транспорту / А.Ю. Реброва, О.Г. Дейнека, О.О. Булкіна // Збірник наукових праць Харківської державної академії залізничного транспорту. – Х.: УкрДАЗТ, 2012. –Вип.128. – С.118-122. (*Особистий внесок: визначено місце транспорту в системі логістики*).

у матеріалах науково-практичних конференціях:

10.Реброва А.Ю. Дослідження діяльності комерційного підприємства щодо підвищення його прибутковості /А.Ю. Реброва, В.І. Стрілець // Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Коктебель, 5-10 червня 2007 р.)– Харків: УкрДАЗТ, 2007. –Вип.18. – С. 31-32. (*Особистий внесок: визначена позиція комерційного підприємства у конкурентній середі*)

11.Реброва А.Ю. Основні аспекти процесу реформування на транспорті /А.Ю. Реброва // Проблеми та перспективи розвитку транспортних систем в умовах реформування залізничного транспорту: управління, економіка і технології: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. – Київ: ДЕУТ, 2008 р. – С. 121-123.

12.Реброва А.Ю. Необхідність державного регулювання реформування стратегічних галузей економіки /А.Ю. Реброва // Інноваційні процеси економічного і соціально-культурного розвитку: вітчизняний і зарубіжний досвід: матеріали Міжнар. конф. молодих учених і студентів. – Тернопіль:ТНЕУ, 2008 р. —С. 272-274.

13.Реброва А.Ю. Підвищення конкурентоздатності транспортних послуг в умовах трансформації економіки /А.Ю. Реброва // Проблеми економіки та управління на залізничному транспорті: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Судак,23-27 червня 2008 р.). – Київ: ЕКУЗТ, 2008. – С. 50-51.

14.Реброва А.Ю. Нові технології у вантажних перевезеннях /А.Ю. Реброва // Проблеми економіки та управління на залізничному транспорті: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. – Київ: ЕКУЗТ, 2009.

15.Реброва А.Ю. Стратегічне значення залізничного транспорту у розвитку транзитного потенціалу України /А. Ю. Реброва// Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи України: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (Коктебель, 1-6 червня 2009 р.)– Харків: УкрДАЗТ, 2009. – Вип.27.– С. 26-27.

16.Реброва А.Ю. Рівень конкурентоздатності залізничного транспорту на міжнародному ринку перевезень / А.Ю. Реброва // Проблеми економіки транспорту: матеріали IX Міжнар. наук. конф. (22-23 квітня 2010 р.) – Дніпропетровськ: ДНУЗТ, 2010 р. – С.97.

17.Реброва А.Ю. Транзитні перевезення України в системі Євразійської транспортно-логістичної інтеграції / А.Ю. Реброва // Проблеми економіки та управління на залізничному транспорті: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (24-26 листопада 2010 р.). –Дніпропетровськ: ДНУЗТ, 2010 р. –С. 165.

18.Реброва А.Ю. Методи оцінки конкурентоспроможності потенціалу комерційного

підприємства /А.Ю. Реброва, В.І. Стрілець // Україна конкурентоспроможна: інноваційні ідеї та рішення: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (23-24 березня 2011 р.). – Донецьк: ДонАУ, 2011. – С. 253-257.

19. Реброва А.Ю. Сучасні підходи до розробки стратегії залізничного транспорту України /А.Ю. Реброва // Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. – Харків: УкрДАЗТ, 2011. – С. 55-56.

20. Реброва А.Ю. Удосконалення тарифної політики залізничного транспорту України на національному та міжнародному ринку перевезень /А.Ю. Реброва // Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання: матеріали XII Міжнар. наук. конф. студентів та молодих учених. – Донецьк: ДонНУ, 2011 р. – С. 91-92.

21. Реброва А.Ю. Розробка заходів підвищення ефективності транзитних перевезень /А.Ю. Реброва // Енерго- та ресурсозберігаючі технології при експлуатації машин та устаткування: матеріали III міжвуз. наук.-техніч. конф. (29-30 листопада 2011 р.). – Донецьк: ДонІЗТ, 2011. – С. 159-162.

22. Реброва А.Ю. Удосконалення пріоритетних напрямків до розробки стратегії розвитку залізничного транспорту України в умовах інтеграції до ЄС /А. Ю. Реброва// Проблеми міжнародних транспортних коридорів та єдиної транспортної системи: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (5-8 червня 2012 р.) – Харків: УкрДАЗТ, 2012. – С. 39.

АНОТАЦІЯ

Реброва А.Ю. Стратегічні напрямки розвитку інтеграційних процесів в умовах реформування залізничного транспорту. – На правах рукописи.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Харківська державна академія залізничного транспорту Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Харків, 2013.

Дисертація присвячена систематизації теоретичних та наукових підходів щодо розробки прикладних стратегічних напрямків розвитку інтеграційних процесів в умовах реалізації Концепції державної програми реформування залізничного транспорту України.

Удосконалені наукові підходи щодо розробки стратегії розвитку залізничного транспорту України; удосконалені наукові підходи до механізму розробки конкурентних позицій залізничного транспорту України на внутрішньому та зовнішньому ринках; досліджені основні напрямки розвитку залізничного транспорту в умовах інтеграції до МТК та запропоновані сучасні підходи до уніфікації перевізного процесу; удосконалені стратегічні напрямки існуючої Стратегії розвитку залізничного транспорту України, сформульовані основні складові та завдання щодо їх реалізації; запропоновані наукові підходи прогнозування обсягів транзитних вантажопотоків та логіко-ймовірна модель оцінки відносних значень ризику небажаних загроз втрати транзитних потоків з варіантами їх подолання; розвинуті та запропоновані науково-практичні підходи щодо удосконалення тарифної політики з виділенням трьох зон державного

регулювання, а також запропоновано створення в структурі «Укрзалізниця» операторської мультимодальної компанії (ОМК).

Ключові слова: стратегія, стратегія розвитку, конкуренція, транзитні перевезення, інтеграція, міжнародний ринок, уніфікація, ефективність, моделювання, загрози, тарифна політика

АННОТАЦИЯ

Реброва А.Ю. Стратегические направления развития интеграционных процессов в условиях реформирования железнодорожного транспорта. – На правах рукопису.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 - экономика и управление национальным хозяйством. - Харьковская государственная академия железнодорожного транспорта Министерства образования и науки, молодежи и спорта Украины, Харьков, 2013.

Диссертация посвящена обоснованию систематизации теоретических и научных подходов к разработке прикладных стратегических направлений развития интеграционных процессов в условиях реализации Концепции государственной программы реформирования железнодорожного транспорта Украины.

Определена сущность понятия «стратегия», выделены основные этапы разработки стратегии, усовершенствованы научные подходы к разработке стратегии развития железнодорожного транспорта Украины, проанализирован зарубежный и отечественный опыт разработки и реализации стратегии развития отрасли железнодорожных перевозок.

Проанализировано современное состояние основных показателей работы железнодорожного транспорта; проведена оценка состояния транзитных перевозок железнодорожного транспорта и ГП «Донецкая железная дорога»; усовершенствованы научные подходы к механизму разработки конкурентных позиций железнодорожного транспорта Украины на внутреннем и внешнем рынках; исследованы основные направления развития железнодорожного транспорта в условиях интеграции в МТК и предложены современные подходы к унификации перевозочного процесса.

Усовершенствованы стратегические направления существующей Стратегии развития железнодорожного транспорта Украины, сформулированы основные составляющие и задачи их реализации; предложены научные подходы прогнозирования объемов транзитных грузопотоков и логико-вероятностная модель оценки относительных значений риска неожиданных угроз утраты транзитных потоков с вариантами на основе устранения; разработаны и предложены научно-практические подходы к усовершенствованию тарифной политики на с выделением трех зон государственного регулирования, а также предложено создание в структуре «Укрзалізниця» операторской мультимодальной компании (ОМК).

Ключевые слова: стратегия, стратегия развития, конкуренция, транзитные перевозки, интеграция, международный рынок, унификация, эффективность, моделирование, угрозы, тарифная политика.

ANNOTATION

Rebrova A. Strategic directions of development of integration processes in railway reform. - On the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.03 - economics and management of the national economy. - Kharkiv State Academy of Railway Transport The Ministry of education and science, youth and sports of Ukraine, Kharkov, 2013.

The thesis is devoted to systematic theoretical and scientific approaches to application development strategic directions of development of integration processes in the implementation of the Concept of State program of reforming the railway transport of Ukraine.

Improved approaches to the development strategy of Railway Transport of Ukraine; improved scientific approaches to the mechanism of the development of the competitive position of the railway transport of Ukraine in the domestic and international markets; study the main directions of development of rail transport in terms of integration with the ITC and proposed new approaches to unification of the transportation process, improved strategic areas of existing development strategy of Railway Transport of Ukraine, formulated the basic components and tasks for their implementation; scientific approaches proposed forecasting of transit cargo and logical probability model for evaluating the relative values of the risk of unwanted threats of loss of transit flows with options to overcome them; developed and proposed scientific and practical approaches to improve tariff policy with the release of the three areas of state regulation, and suggested the creation of a "UZ" operator multimodal Company (OMC).

Keywords: strategy, development strategy, competition, transit, integration, international market, standardization, efficiency, simulation, threats, tariff policy

Реброва Анастасія Юріївна

**СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Надруковано згідно з авторським оригіналом

Відповідальний за випуск

К.А. Руссова

Підписано до друку . . . 2013 р.
Формат паперу 60x84 1/16. Друк різнограф.
Папір офсетний. Обсяг 0,9 ум. друк. арк. Наклад 100 прим.
Зам. № . Безкоштовно.

Видавництво УкрДАЗТ.
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 2874 від 12.06.2007 р.
61050, Харків, майдан Фейєрбаха, 7
Друкарня УкрДАЗТу, 61050, м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7